

Ärende GRA 2017/56 **handling** 19
Handläggare Emmah Edström

Stiftelsen

Tillsyn avseende risker för diskriminering samt utbildningsanordnarens arbete med aktiva åtgärder

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har granskat om Stiftelsens arbetsätt riskerar att leda till diskriminering samt granskat Stiftelsens arbete med aktiva åtgärder.

DO:s beslut

DO bedömer att Stiftelsen genom sitt sätt att systematiskt dela upp eleverna efter kön i idrottsundervisningen riskerar att överträda förbudet mot diskriminering i 2 kapitlet 5 § diskrimineringslagen (2008:567), DL.

DO bedömer att Skolans arbete med aktiva åtgärder inte uppfyller kraven i 3 kapitlet DL.

Om ärendet

Bakgrund till DO:s beslut att inleda tillsyn

DO har mottagit fem anmälningar, i vilka det har uppgetts att Skolans elever har blivit utsatta för diskriminering genom att de har delats upp efter kön på skolbussen. Anmälarna har hänvisat till ett inslag i ett tv-program den [datum]. Stiftelsen är utbildningsanordnare för Skolan. DO har inlett en tillsyn med anledning av uppgifterna.

Utredningen i ärendet

DO har begärt ett yttrande från Stiftelsen i syfte att granska utbildningsanordnarens arbete med aktiva åtgärder. DO har under tillsynen även granskat om de arbetsätt Skolan använder riskerar att leda till att diskrimineringslagen överträds genom att eleverna delas upp efter kön.

Stiftelsen har uppgett bland annat följande. Eleverna har delats upp i bussen, men inte på det sätt som påstås i tv-programmet. Skolan har aldrig fört någon diskussion om att placera flickorna längst bak. På morgonen kliver alla elever på bussen i den främre dörren. De yngre eleverna ska gå på bussen först. Den bakre dörren har använts i syfte att påskynda ombordstigningen.

Den [datum] har rektorn pratat med fritidspersonalen om att uppdelning av eleverna efter kön inte får förekomma i skolbussen. Eleverna har inte delats upp efter kön avsiktligt och numera sitter eleverna blandat. Skolledningen har även pratat med övrig personal samt med eleverna och deras vårdnadshavare. Rektorn har informerat personalen om att eleverna inte får delas upp efter kön i något sammanhang.

Samtliga lektioner har varit integrerade, utom idrottslektionerna. Eleverna har via elevrådet framfört önskemål om att idrottsundervisningen skulle vara könsuppdelad, vilket skolan har tagit hänsyn till. Skolinspektionen har godkänt uppdelningen eftersom eleverna får en likvärdig undervisning. I övrigt har skolan inte delat upp eleverna efter kön. Vid vissa tillfällen, till exempel när eleverna har organiserat idrottsturneringar, har det blivit såväl könsuppdelade som blandade lag.

För det fall att någon elev skulle framföra önskemål om att tillhöra en annan grupp, exempelvis i idrott, med hänvisning till könsöverskridande identitet eller uttryck skulle skolan ta hänsyn till det och ge utrymme för detta. Detta framgår också av skolans likabehandlingsplan.

Skolan arbetar kontinuerligt utifrån likabehandlingsplanen, som har upprättats utifrån elevernas svar från trygghetsvandringar samt elevenkäter. Resultaten av detta leder till åtgärder som förs in i likabehandlingsplanen. Personalen arbetar med värdegrundsfrågor och planerar teman utifrån skolans årscykel för värdegrundsarbetet under läsåret 2016/17. Skolan har ökat personaltätheten och infört tydliga rutiner för rastvakter. Skolan går varje morgon igenom rastvaktsschemat och sätter in vikarier vid behov. På lågstadiet har lärarna olika ansvarsområden under rasterna. Vidare har skolans trygghetsteam gått en universitetskurs i värdegrund och likabehandling.

Skolan planerar att på studiedagarna i augusti 2017 genomföra fortbildning för all personal om att motverka diskriminering. Vidare behöver elevenkäten förbättras och frågorna måste preciseras mer kring diskrimineringsgrunderna. Skolan kommer även att avsätta tid för att planera läsårets värdegrundsarbete utifrån elevenkäterna samt fortsätta arbetet med lågaffektivt bemötande.

Skolan har, utifrån elev- och personalenkäter samt trygghetsvandringar och kränkingsrapporter, identifierat några områden som lärarna ska arbeta kontinuerligt med tillsammans med eleverna. Detta gäller bland annat genus och jämställdhet. Eleverna har på olika sätt arbetat med hur kvinnor och män framställs i bland annat sagor och i media och därefter haft diskussioner om genus.

Stiftelsen har hänvisat till den presskonferens som hölls den [datum] samt bifogat skolans likabehandlingsplan och årscykel.

Rättslig reglering på området

Med direkt diskriminering avses att någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en

jämförbar situation, om missgynnandet har samband med kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder, 1 kapitlet 4 § 1 DL.

Utbildningsanordnare får inte diskriminera något barn eller någon elev, student eller studerande som deltar i eller söker till verksamheten. Anställda och uppdragstagare i verksamheten ska likställas med utbildningsanordnaren när de handlar inom ramen för anställningen eller uppdraget, 2 kapitlet 5 § DL.

Den 1 januari 2017 trädde nya bestämmelser om aktiva åtgärder ikraft.

Aktiva åtgärder är ett förebyggande och främjande arbete för att inom en verksamhet motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder, 3 kapitlet 1 § DL.

Arbetet med aktiva åtgärder innebär att bedriva ett förebyggande och främjande arbete genom att

1. undersöka om det finns risker för diskriminering eller repressalier eller om det finns andra hinder för enskildas lika rättigheter och möjligheter i verksamheten,
2. analysera orsaker till upptäckta risker och hinder,
3. vidta de förebyggande och främjande åtgärder som skäligen kan krävas, och
4. följa upp och utvärdera arbetet enligt 1–3, se 3 kapitlet 2 § DL.

Arbetet med aktiva åtgärder ska genomföras fortlöpande. Åtgärder ska tidsplaneras och genomföras så snart som möjligt, 3 kapitlet 3 § DL.

Utbildningsanordnare ska ha riktlinjer och rutiner för verksamheten i syfte att förhindra trakasserier och sexuella trakasserier. Utbildningsanordnare ska följa upp och utvärdera de riktlinjer och rutiner som finns, 3 kapitlet 18 § DL.

I arbetet med aktiva åtgärder ska utbildningsanordnaren samverka med dem som deltar i sådan utbildning som avses i 15 § och med anställda i verksamheten, 3 kapitlet 19 § DL.

Utbildningsanordnare ska varje år skriftligen dokumentera arbetet med aktiva åtgärder. Dokumentationen ska innehålla en redogörelse för alla delar av arbetet som det beskrivs i 2 och 3 §§, en redogörelse för de åtgärder som vidtas och planeras enligt 18 § och en redogörelse för hur samverkansskyldigheten enligt 19 § fullgörs, se 3 kapitlet 20 § DL.

DO:s bedömning

Könsuppdelad undervisning

Direkt diskriminering är uppbyggt kring rekvisiten missgynnande, jämförbar situation och orsakssamband.

En uppdelning av elever efter kön riskerar att missgynna elever dels om verksamheten i grupperna skiljer sig från varandra, dels om någon elev upplever könsuppdelningen i sig som negativ. För det fall att verksamheten skiljer sig åt mellan grupperna är risken uppenbar för att någon elev kan uppleva en förlust eller ett obehag av att placeras i en viss grupp (se prop. 2007/08:95 s. 487).

Eftersom alla elever har rätt till utbildning enligt skollagen måste utgångspunkten vara att eleverna, oavsett könstillhörighet, i allmänhet ska anses vara i en jämförbar situation i fråga om utbildningsverksamhet som regleras i skollagen.

För att ett handlande ska anses som diskriminering förutsätts ett orsakssamband mellan missgynnandet och diskrimineringsgrunden. Det är inte nödvändigt att det finns en avsikt att diskriminera. Orsakssambandet föreligger även när diskrimineringsgrunden är en av flera faktorer som utgör orsaken till den missgynnande behandlingen. Det behöver således inte vara fråga om ett missgynnande på grund av diskrimineringsgrunden utan det är tillräckligt att missgynnandet har samband med diskrimineringsgrunden (se prop. 2017/08:95 s. 488 f).

DO bedömer att utrymmet för att dela upp elever efter kön är mycket begränsat. För att könsuppdelade grupper inte ska utgöra diskriminering krävs antingen att verksamheten i grupperna är likvärdig och att ingen elev upplever det som ett missgynnande att delas upp efter kön, eller att uppdelningen är begränsad till moment där elevernas könstillhörighet undantagsvis är av sådan betydelse att de inte befinner sig i en jämförbar situation.

Uppdelning av elever efter kön riskerar också att leda till diskriminering som har samband med könsöverskridande identitet och uttryck, till exempel när skolan eller utbildningsanordnaren avgör elevernas könstillhörighet. Vid en systematisk uppdelning av eleverna efter kön i inte helt obetydliga delar av verksamheten är risken för diskriminering stor.

DO bedömer att det sätt på vilket eleverna delas upp efter kön i undervisningen i idrott på Skolan riskerar att leda till att en eller flera elever utsätts för diskriminering som har samband med kön och könsöverskridande identitet eller uttryck. Vad gäller uppgifterna om könsuppdelning av eleverna efter kön på skolbussen bedömer DO däremot att utredningen inte ger stöd för att Skolan har använt ett sådant arbetssätt som medför en risk för att diskrimineringslagen överträds.

Aktiva åtgärder

Som noterats ovan gäller sedan den 1 januari 2017 nya regler när det gäller utbildningsanordnares skyldighet enligt 3 kapitlet DL att genom aktiva åtgärder bedriva ett förebyggande och främjande arbete för att inom sin verksamhet motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter. Förändringarna innebär bland annat att utbildningsanordnaren ska bedriva ett

sådant arbete med avseende på samtliga diskrimineringslagens sju diskrimineringsgrunder.

Vid en genomgång av Skolans likabehandlingsplan och årscykel konstaterar DO att arbetet med planen tycks ha utgått från de bestämmelser om aktiva åtgärder som upphörde att gälla den 31 december 2016. Således omfattar planen till exempel endast vissa av de i diskrimineringslagen skyddade diskrimineringsgrunderna. Skolans arbete med aktiva åtgärder uppfyller enligt DO:s bedömning alltså inte de krav som uppställs i 3 kapitlet DL i dess nu gällande lydelse.

DO avser att följa upp Stiftelsens arbete med aktiva åtgärder.

Beslut i detta ärende har fattats av Agneta Broberg efter förslag från Emmah Edström. I den slutliga beredningen av ärendet har även enhetschefen Rickard Appelberg deltagit.

Detta beslut går inte att överklaga. De bedömningar som DO gör i beslutet är inte juridiskt bindande och beslutet påverkar inte enskildas eventuella möjligheter att själva väcka talan om diskrimineringsersättning i tingsrätt.

Agneta Broberg
Diskrimineringsombudsman

En kopia av beslutet skickas till respektive anmälare.